

FREDNINGSVÆRDI ER

ADELGADE 24

SYDDJURS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	18.09.2014
Besigtiget af:	Nanna Secher Larsen
Journalnummer:	2013-7.82.07/706-0001
Kommune:	Syddjurs Kommune
Adresse:	Adelgade 24, 8400 Ebeltoft
Betegnelse:	Adelgade 24
Fredningsår:	1919
Omfang:	Forhuset (før 1720).

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Ejendommen ligger ud til Adelgade i den centrale del af Ebeltoft. Forhuset er bygget sammen med et sidehus og langs med sidehuset er en brolagt slippe. Forhuset er mod nord bygget op til nabohusets gavl. Sidehuset er ikke omfattet af fredningen.

Adelgade 24 er et fem fag langt, enetages bindingsværkshus. Bygningen hviler på en høj, stortjæret sokkel af groft tilhugne sten og bærer et helvalmet og let opskalket tegltag hængt med røde vingetegl. Der sidder to nyere zinkinddækkede kviste i tagfladen mod gaden og et nyere opsproset støbejernstagvindue mod gårdsiden. I rygningen ses en hvid skorstenspipe med sokkel og krave. Bindingsværket er sortopstolpet og udført med styrterum, dobbelt bjælkelag og gennemstukne bjælkeender. Tavlene er gulkalkede. I facadens midterste fag sidder en ældre, tofløjet fyldingsdør med et torammet, opsproset overvindue. Foran døren er en ældre granittrappesten. I de sydlige fag og mod slippen sidder nyere, torammede vinduer med tre ruder i hver ramme og i de nordlige fag sidder to traditionelt udførte, opsprossede butiksvinduer. På gårdsiden er kun de tre nordligste fag synlige, den er opbygget på samme måde som facaden, dog uden den høje sokkel på grund af terrænets stigning. På denne side ses to nyere traditionelt udførte torammede vinduer med tre ruder i hver ramme. Alle vinduer og døre er malet mørkegrønne.

Det indre præges af en forstue med en kort, traditionel trappe op til den høje stueetage. På reposen er der til hver side indgang til to gennemlyste lokaler. Disse lokaler forbindes af et gennemgangsrum bag trapperummet. Rummene har både ældre og nyere, traditionelt udførte bræddegulve med nyere traditionelt udførte fodpaneler, loftet har synligt ældre bjælkelag med ældre bræddeloft med lister over samlingerne. I det nordlige rum fremstår væggene med afdækket bindingsværk, og i det sydlige rum er bindingsværket ligeledes afdækket, dog med pudsede tavler imellem. Her er ydervæggene pudsede og malede og har nyere brystningspaneler af profilbrædder. Dørene er fyldingsdøre med ældre greb, beslagværk og gerichter. Via

Indgangspartiet med dobbelt overvindue.

en trappe i sidehuset er der adgang til tagetagen, der er indrettet til lejlighed. Her er forhuset indrettet med et åbent rum til kip, hver skråvæggene har nyere bræddebeklædning med lister over samlingerne. Gulvet er et nyere bræddegulv og hanebåndene er både af nyere og ældre dato. Skorstenen er bevaret på loftet, hvor den er pudset og hvidmalet.

— BYGNINGSHISTORIE

Ebeltoft ligger på et kuperet terræn, der skrånede ned mod vandet og havnen, som i mange år udgjorde byens livsnerve og som er særlig fordi den som den eneste på den østjyske kyst ligger mod vest, hvor vigen gav læ fra Kattégat og derfor udgjorde havnen et eftertragtet ophold, når vejret på havet blev for voldsomt.

Ebeltoft fik købstadrettigheder i 1301 af kong Erik Menved, men byen er formentlig langt ældre. Mod syd er byens ældste del omkring Havnegade, Kirkegade, Søndergade og den sydlige del af Nedergade, hvor der var optimale betingelser for at anlægge havnen, som i mange år udgjorde rammerne for byens hovederhverv – skibsfarten. Ebeltoft var udskibningshavn for tømmer og brænde til København fra de store kongelige skovbesiddelser, der var på Djursland og skibsfarten med tømmer gjorde Ebeltoft til en relativt betydningsfuld og velhavende købstad. Ebeltofts byplan og gadestruktur er overordnet dikteret af hovedvejen fra nord, hvor i løbet af de næste århundreder voksede byen op langs hovedstrøget Nedergade-Adelgade. Købmændene dominerede den nordlige bydel, hvilket ses i de store toetagers bindingsværksgårde, gerne med svalegang, der dominerer den nordligste ende af Adelgade. Den sydlige del af byen var derimod hjemsted for skippere, søfolk og fiskere. Området omkring Overgade, Nedergade og Søndergade udgjorde byens småårskvarter, hvilket stadig kan aflæses med de mindre huse på små grunde.

I løbet af 1500-tallet blev gadenettet i bykernen, som det i store træk ser ud i dag, udbygget. Det er karakteriseret ved sit snoede og kuperede forløb med husene beliggende tæt helt ud til vejskellet. Modsat mange andre købstæder har Ebeltoft været forskånet for større bybrande og derfor står bykernen relativt intakt med meget ældre bindingsværk, omkring det ældre gadeforløb. Indførelsen af konsumtionsafgiften i 1657 forstærkede indtrykket af den koncentrerede bykerne, da indgangen til byen blev begrænset til tre porte, en i henholdsvis syd, øst og nord, mens byen mod vest var afgrænset af tangdiger, der var meget høje for at beskytte de bagvedliggende kålhaver fra oversvømmelser.

I løbet af 1700-tallet begyndte skibstrafikken overvejende at vende blikket mod Nordtyskland og Østersøområdet og Ebeltofts

storhedstid indenfor skibsfart var en epoke blot. Den varede indtil begyndelsen af 1800-tallet, hvor der var gode afsætningsforhold for kornproduktion. I samme periode blev flere af byens markante industrivirksomheder grundlagt blandt andet S.B. Lundbergs Maltfabrik og Farvergården. 1900-tallet var præget af en tid med noget mindre økonomisk vækst, men i stedet for private initiativer blev der opført mange offentlige værker og institutioner blandt andet

Adelgade 24 er opført i begyndelsen af 1700-tallet og var oprindeligt en del af en større gård, der også omfattede Adelgade 26. Gården bestod af fire længer opført i bindingsværk med styrterumskonstruktion og gennemstukne bjælkehoveder. Gården blev delt i 1810 og den nuværende toetages bygning opført på Adelgade 26. Adelgade 24 rummede i mange år skomagerværksted og i 2012-2013 blev bygningen gennemgribende restaureret og renoveret ved arkitekt Kurt Birk. Adelgade 24 er i dag indrettet til restaurant.

KILDER

Kommuneatlas Ebeltoft, bevaringsværdier i byer og bygninger 1999. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Natustyrelsen

Egevang, Robert: Det gamle Ebeltoft, Nationalmuseet 1975

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Adelgade 24 knytter sig til bygningens beliggenhed i den brolagte Adelgade, der er en af de ældste, centralt placerede gader i Ebeltoft. Med sit karakteristiske kraftige bindingsværk og sit afvalmede og let opskalkede tag fremstår bygningen trods sin blot ene etage markant i husrækken og bidrager således til det stemningsfulde bymiljø i Ebeltofts ældre bykerne. Hertil kommer bygningens sammenhæng med Rhodes gård, der ligeledes er opført i bindingsværk.

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi for Adelgade 24 knytter sig i det ydre til bindingsværkskonstruktionen, som er et repræsentativt eksempel på bindingsværk fra begyndelsen af 1700-tallet i Ebeltoft. Dette ses i den righoldige tømmerkonstruktion med fodrem, dokker og løsholte på en høj sorttjæret sokkel, det dobbelte bjælkelag med gennemstukne bjælkehoveder og styrterum samt det opskalkede tag. Bygningens mangeårige funktion som skomagerværksted, afspejler sig endvidere i facadens vinduer med ældre udstillingsvinduer og traditionelle, torammede vinduer, hvor der har været henholdsvis butik og værksted.

Adelgade 24s beliggenhed i Adelgade.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til de bevarede dele af den ældre grundplan med det centrerede trapperum, der giver adgang til et rum mod nord og syd. Således er den tidligere inddeling i butik og værksted endnu aflæselig i det indre. Hertil kommer alle ældre bygningsdele, herunder loftets bjælkelag, bræddeloftet med lister over samlingerne, bræddegulve og fyldingsdøre med greb, gerichter og beslagværk, der vidner om bygningens alder.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi ved Adelgade 24 knytter sig til bygningens rige og kraftige bindingsværk, hvor den høje sokkel, styrterumskonstruktionen og det store antal gennemstukne bjælkehoveder, der får bygningen til at træde frem i gadebilledet. Facaden samles af det centralt placerede indgangsparti med dør og overvinduer. Endelig giver det store helvalmede tag pondus og værdighed til den relativt lille bygning.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier ved Adelgade 24 knytter sig i det ydre til bygningens bindingsværk med styrterumskonstruktion, dobbelt bjælkelag, løsholter og dokker, den høje sorttjærede sokkel, det helvalmede, letopskalkede tag hængt med røde vingetegl og skorstenspiiben. Hertil kommer alle ældre og traditionelt udførte bygningsdele, herunder indgangsdøren med overvinduer, de torammede vinduer, opsprossede butiksvinduer og trappestenen. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede dele af den ældre grundplan med det centralt placerede trapperum, der giver adgang til et rum mod nord og et mod syd. Hertil kommer alle ældre og traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer herunder bræddegulve, bræddeloftet med lister over samlingerne, loftets bjælkelag, fortrappen, og fyldingsdøre med greb, gerichter og beslagværk. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning-

— ANBEFALINGER

Det anbefales at overpudse og male det afdækkede bindingsværk, tavl og murværk i det indre, da dette er den korrekte historiske fremtræden.